

Viðauki

Viðmið vegna útreiknings vatnsgjalda

Hér er fjallað um þá kostnaðarliði sem útreikningar á vatnsgjaldi geta byggt á. Fjallað er um rekstrarkostnað vatnsveitna, m.a. beinan kostnað annars vegar og hins vegar óbeinan kostnað vegna þjónustu sem stoðdeildir veita og mögulegar aðferðir við uppbrot hans milli mismunandi kostnaðarstaða. Þá er fjallað um annan kostnað sem miða ber við þegar vatnsgjald er afmarkað, svo sem fjármagnskostnað og stofnkostnað vegna framkvæmda. Að lokum eru reifaðar þær grunnforsendur sem hægt er að hafa til hliðsjónar við útreikning vatnsgjalds.

A. Beinn kostnaður

Um er að ræða kostnað sem sannanlega er stofnað til í rekstri vatnsveitu. Mikilvægt er að dregið sé skýrt fram um allan kostnað við uppbyggingu og rekstur vatnsveita. Sem dæmi um kostnaðarþætti má nefna:

- Rannsóknir vegna fyrirhugaðrar vatnstöku og nauðsynlega kortlagningu svæða vegna afmörkunar vatnsverndarsvæða.
- Vatnsöflunina sjálfa og þar með ákvörðun um nærsvæði og brunnsvæði vatnsverndarsvæða og verndaraðgerðir, t.d. girðingar, eftirlit o.s.frv.
- Aðveituæðar frá vatnstökusvæðum að dreifiveitusvæðum sjálfum, þar sem dreifikerfið ásamt tilheyrandi búnaði tekur við, s.s. dælustöðvar, brunahanar og heimæðar.

Þá þarf að hafa í huga að gæðakröfur til neysluvatns byggja á þeirri staðreynd að um matvæli er að ræða og því mikilvægt að allur kostnaður vegna forvarna og gæðaeftirlits komi skilmerkilega fram. Að því marki sem gæðakerfi eru sameiginleg með fleiri sviðum hjá viðkomandi sveitarfélagi eða veitufyrirtæki þarf að tryggja eðlilega hlutdeild í rekstri þess hjá viðkomandi sveitarfélagi eða veitufyrirtæki. Sama á við um annan sameiginlegan kostnað.

Skilgreina skal uppbyggingu, viðhald og endurnýjun á framangreindum hlutum vatnsveitunnar en um er að ræða hluta af gerð bókhaldslykla fyrir viðkomandi vatnsveitu.

Beinum kostnaði vatnveitu er skipt í tvennt.

Vatnsöflun: Vatnsöflun, búnaður, flutningsæðar, auðlindarannsóknir, greiðslur fyrir vatnsréttindi, fasteignir, dælustöðvar og borholuhús.

Dreifikerfi: Dælubúnaður, götuæðar, brunahanar, heimæðar, kerfisrannsóknir, fasteignir, dælustöðvar.

B. Óbeinn kostnaður (sameiginlegur kostnaður)

Skilgreina þarf og setja fram reglu um það með hvaða hætti sameiginlegur kostnaður vegna þjónustu sem viðkomandi vatnveita fær innan sveitarfélags eða innan veitufyrirtækis sem rekur margar veitur. Eins og lýst er í reglugerð um vatnsveitur sveitarfélaga, nr. 401/2005, ber gjaldfærslum vegna þjónustu sem viðkomandi veita fær frá sameiginlegum stoðdeildum, t.d. fjármála- og bókhaldsdeild, mannauðsdeild, þjónustumiðstöð t.d. í upplýsingatækni, tækja- eða bifreiðþjónustu o.s.frv., að endurspegla raunkostnað við þjónustuna. Getur það byggt á beinum mælingum, t.d. tímaskráningu vegna vinnu, notkun á tækjum, hlutdeild sem tekur mið af starfsmannafjölda eða öðrum álíka mælikvörðum. Þá þarf að tryggja að slík kostnaðarútteiling skilji ekki eftir tekjur umfram kostnað hjá þeim stoðdeildum sem þjónustuna veita. Mikilvægt er að hvert sveitarfélag eða eftir atvikum veitustofnun eða félag, setji þessar reiknireglur skriflega fram og sýni fram á heildarsamhengi kostnaðar fyrir alla rekstrarþætti. Eftir atvikum er líka hægt að setja þetta fram í sérstökum þjónustusamningi sem gerður er við viðkomandi veitu.

Í þeim tilfellum þar sem samrekstur eða A-hluti sveitarfélags hefur með höndum almenna framkvæmdastjórn, fjármálastjórn, bókhald eða aðra starfsemi í rekstri vatnsveitu, er heimilt að ákvarða

kostnaðarþátttöku og færa sem rekstrarkostnað vatnsveitunnar. Hér er ekki síst um að ræða verkþætti sem sinnt er innan sveitarfélagsins eða veitufyrirtækisins og vatnsveitan greiðir ekki fyrir með beinum hætti. Hér er um að ræða stjórnunarkostnað, svo sem yfirstjórn, umsýsla vegna starfsmanna (launaútreikningar), tölvubúnaður og -þjónusta, og kostnaður vegna fjársýslu, eftirlits, uppgjörs og endurskoðunar. Heimilt er að taka tillit til óbeins kostnaðar sem fellur til við þessa starfsemi, ekki síst húsnæðiskostnaðar eftir reiknaðri leigu, sbr. 9. gr. reglugerðar nr. 1212/2015 og fjármagnskostnað þar sem við á.

Nota má reiknireglur um skiptingu kostnaðar vegna samlegðar með öðrum veitum. Má þar helst nefna reglur um hlutdeild einstakra veitulagna í sameiginlegum framkvæmdum með fleiri veitum t.d. þegar sami skurðurinn nýtist fleiri veitum, þ.e. hitaveitu, rafmagnsveitu og gagnaveitu. Á þetta þá jafnt við í nýlögnum og eftir atvikum endurnýjun, t.d. þegar heilu göturnar eru teknar upp. Gildir hér einu hvort vatnsveitan sjálf stofnar til þessa kostnaðar sjálf eða hvort það er á hendi þjónustumiðstöðvar.

Meta skal hlutdeild vatnsveitu í þessum kostnaði. Mismunandi er eftir rekstrarþáttum við hvað skal miðað. Nokkur dæmi eru í töflunni hér að neðan.

Rekstrarþættir	Kostnaði skipt t.d. eftir:
Skrifstofuhald	Fjöldi erinda og þjónustubeiðna
Reikningshald	Færslufjöldi
Endurskoðun	Fjárhagslegu umfangi
Mannauðsstjórn og umsýsla með launagreiðslum	Starfsmannafjöldi
Mötuneytiskostnaður	Fjöldi starfsmanna sem nota mötuneyti
Hugbúnaðarþjónusta	Fjöldi tölva
Umfang vöktunar	Mælafjöldi

Í vafatilvikum ber að hafa í huga að meginreglan er sú að útgjaldaliður þarf að vera í nægilega beinum, nánum og efnislegum tengslum við þjónustu vatnsveitunnar. Eftir því sem kostnaðarliður er í fjarlægari tengslum við veitingu vatns verður sveitarfélagið að rökstyðja tengslin vel og leggja fram fullnægjandi rökstuðning fyrir þeim hluta kostnaðar sem er hluti af vatnsgjaldinu.

C. Fjármagnskostnaður

Hugtakið „fjármagnskostnaður“ er ekki skilgreint í lögum um vatnsveitur eða í lögskýringargögnum frumvarps þess sem varð að lögum um vatnsveitur. Þá er heldur ekki að sjá að hugtakið sé skilgreint í öðrum lögum. Í skattarétti er vísað til gjalda sem fjallað er um í 49. gr. sbr. 1. tl. 31. gr. laga um tekjuskatt, nr. 90/2003, sem fjármagnsgjöld, en hugtakið er þó ekki að finna í nefndum ákvæðum. Þær gjaldtegundir sem þar koma fram eru vextir af skuldum, afföll og gengistöp. Telur ráðuneytið að rétt sé að líta til þeirra gjalda sem almennt er litið til í skattarétti sem fjármagnskostnað í skilningi laga um vatnsveitur.

Við ákvörðun ber því að miða við fjármagnskostnað skulda eins og greinir í skilmálum lánanna. Vegna endurgreiðslu skulda, skal taka mið af lánstíma skuldanna þegar mörk gjaldsins eru ákvörðuð og skal bæði tekið mið af vaxtagjöldum skulda og endurgreiðslum af höfuðstól.

Ekki er heimilt að miða við áætlaðan fórnarkostnað af eigin fé vatnsveitunnar við afmörkun gjaldsins eins og fram kemur í kafla V í leiðbeiningunum og vísast til umfjöllunar um þetta atriði þar.

D. Stofnkostnaður

Við útreikning á kostnaðargrundvelli vatnsgjalds er sveitarfélagi heimilt að taka með áætlaðan stofnkostnað samkvæmt langtímaáætlun veitunnar. Gerðar eru þær kröfur að slík langtímaáætlun liggja fyrir og byggja á raunverulegum áætlunum sveitarfélagsins um framkvæmdir vegna rekstrars vatnsveitunnar. Mælt er fyrir um langtímaáætlun í 10. gr. reglugerðar um vatnsveitur sveitarfélaga, nr. 401/2005. Þar koma fram tilteknar kröfur sem gerðar eru um form og efni slíkrar langtímaáætlunar sem eru eftirfarandi:

- a. Stjórn vatnsveitu skal samþykkja langtímaáætlun fyrir veituna.
- b. Langtímaáætlun skal gera grein fyrir áformum um framkvæmdir á hverju gjaldskrársvæði veitunnar á næstu fimm árum hið skemmsta.
- c. Áætlunin skal gefa glögga mynd af áformum um rekstur, framkvæmdir og efnahag og gilda sem rammi við gerð árlegrar fjárhagsáætlunar, stefnumörkunar, ákvörðunar gjaldskrár og stjórnun vatnsveitunnar.
- d. Langtímaáætlun skal uppfærð árlega og taka skal mið af slíkum uppfærslum við ákvörðun vatnsgjalds, til að mynda ef tekin er ákvörðun um nýja framkvæmd og einnig ef fallið er frá slíkri framkvæmd.

Ákvörðun vatnsgjalds tekur mið af þessari áætlun. Vegna langtímaáhrifa gjaldsins á rekstur vatnsveitu, er nauðsynlegt að setja fram áætlun um fjárfestingaþörf til langrar framtíðar. Áætlaðar stærri fjárfestingar kalla á fjármögnun og því er mikilvægt að gera eins og kostur er raunhæfar áætlanir um fjárfestingu svo mörkun vatnsgjaldsins taki mið af væntanlegu fjárstreymi.

E. Fjármögnun

Við ákvörðun fjárfestingar þarf jafnframt að liggja fyrir áætlun um fjármögnun. Ákvörðun vatnsgjalds ræðst af fjármögnun vatnsveitu þar sem forsendan er hversu hátt hlutfall fjárfestingar er áætlað að fjármagna annars vegar með uppsöfnun á handbæru fé og hins vegar með lánsfjármagni.

F. Handbært fé

Til að gætt sé að því grundvallarsjónarmiði að vatnsgjaldi er einungis ætla að standa undir rekstrarkostnaði vatnsveitna, telur ráðuneytið eðlilegt og réttmætt að horft sé til þess að staða handbærs fjár við lok fimmta árs sé jöfn eða lægri en fjárhæð sem nemur samanlagðri afskrift fastafjármuna á undangengnum tveimur árum. Við ákvörðun um fjárhæð þessa liðar ræður miklu hvernig fjármögnun vatnsveitunnar verður háttáð á komandi árum. Sé lánsfjármögnun ótrygg eða fjárfesting ákveðin með tímasettum vikmörkum, gefur heimild um uppsöfnun handbærs fjár ákveðið svigrúm í rekstri vatnsveitunnar.

E. Önnur ákvæði laga um vatnsveitur

Í lögum um vatnsveitur sveitarfélaga er að finna nánari útfærslu á gjaldtöku vegna rekstrarkostnaðar vatnsveitna. Lögin kveða annars vegar á um að hámark vatnsgjalds skuli vera 0,5% af heildarfasteignamat, sbr. 6. gr. laganna, og hins vegar að vatnsgjald sé miðað við fast gjald á hverja fasteign fyrir sig auk álags vegna stærðar mannvirkja og/eða notkunar skv. mæli.

G. Grunnforsendur vegna ákvörðunar vatnsgjalds

Samandregið getur ákvörðun um upphæð vatnsgjalds byggt á eftirfarandi grunnforsendum:

1. Reikna ber forsendur vatnsgjalds fyrirfram til fimm ára í senn í samræmi við 10. gr. reglugerðar um vatnsveitur.
2. Hafa ber til hliðsjónar útreikninga til 15 ára sem innihalda yfirlit um rekstur, efnahag og sjóðstreymi vatnsveitu. Yfirlitið hefur það hlutverk að styðja við ákvörðun um þjónustugjald þar sem langtímaáhrif gjaldsins koma fram.
3. Leggja þarf mat á rekstrarkostnað að teknu tilliti til stórra fjárfestinga og viðhaldsþarfar.
4. Leggja þarf mat á fjárfestingu, til skemmri og lengri tíma.
5. Ákvarða þarf stefnumörkun um fjármögnun fjárfestinga og áhrif á sjóðstreymi til lengri tíma lítið.
6. Eðlilegt er að miðað sé við að staða handbærs fjár við lok fimmta árs verði jöfn eða lægri en fjárhæð sem nemur samanlagðri afskrift fastafjármuna á undangengnum tveimur árum til að tryggja að útreikningur vatnsgjalds samræmist sjónarmiðum um töku þjónustugjalda.

Hér má sjá einfalt sýnidæmi byggt á framangreindum forsendum, sem hægt er að nýta sem viðmið vegna ákvörðunar um upphæð vatnsgjalds. Vakin er athygli á því að sýnidæmið er á excel formi sem hægt verður að nálgast á vef ráðuneytisins.

Vatnsveita - Dæmi um útreikning á þjónustugjöldum

Ár	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
Rekstur																
Þjónustugjöld (tekjur)		85,7	86	86	86	86	86	86	86	86	86	86	86	86	86	86
Kostnaður		55	55	55	55	55	55	55	55	55	55	55	55	55	55	55
Afskrift		11	11	11	11	11	11	14	14	14	14	14	13	13	13	13
EBIT		19	19	19	19	19	19	17	17	17	17	17	17	17	17	18
Fjármagnslöðir		-7	-7	-6	-6	-5	-5	-7	-6	-5	-5	-4	-3	-3	-2	-1
Rekstrarniðurstaða		12	13	13	14	14	15	10	11	12	12	13	14	15	15	16
Efnahagur																
Veita	270	270	270	269	269	269	269	335	332	329	327	324	322	319	317	315
Sjóður	0	2,7	6,0	9,7	13,8	18,5	23,7	8,9	8,7	9,2	10,4	12,2	14,7	17,8	21,6	26,0
Eignir alls	270	272	275	279	283	287	292	344	341	338	337	336	336	337	339	341
Eigið fé	120	132	145	158	172	186	200	211	221	233	246	259	273	287	303	319
Skuldir I	145	135	126	116	106	97	87	77	68	58	48	39	29	19	10	0
Skuldir II	0	0	0	0	0	0	0	51	47	42	38	34	30	25	21	17
EF og skuldir alls	265	267	270	274	278	282	287	339	336	333	332	331	331	332	334	336
Sjóðstreymi																
Veltufé frá rekstri		23	24	24	25	25	26	24	25	25	26	27	27	28	29	29
Fjárfesting		-11	-11	-11	-11	-11	-11	-8,0	-11	-11	-11	-11	-11	-11	-11	-11
Lántaka		0	0	0	0	0	0	55	0	0	0	0	0	0	0	0
Afborgun		-10	-10	-10	-10	-10	-10	-14	-14	-14	-14	-14	-14	-14	-14	-14
Handbært fé		2,7	3,2	3,7	4,2	4,7	5,2	-14,8	-0,1	0,5	1,2	1,8	2,5	3,1	3,8	4,4
Handbært fé uppsafnað		2,7	6,0	9,7	13,8	18,5	23,7	8,9	8,7	9,2	10,4	12,2	14,7	17,8	21,6	26,0

	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
Skuldir I																
Höfuðstóll	145,0	145,0	135,3	125,7	116,0	106,3	96,7	87,0	77,3	67,7	58,0	48,3	38,7	29,0	19,3	9,7
Lántaka	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Höfuðstóll samtals	145,0	135,3	125,7	116,0	106,3	96,7	87,0	77,3	67,7	58,0	48,3	38,7	29,0	19,3	9,7	9,7
veitur	5%	7,3	6,8	6,3	5,8	5,3	4,8	4,4	3,9	3,4	2,9	2,4	1,9	1,5	1,0	0,5
afborgun	ár	15	9,7	9,7	9,7	9,7	9,7	9,7	9,7	9,7	9,7	9,7	9,7	9,7	9,7	9,7
Höfuðstóll í lok árs		135,3	125,7	116,0	106,3	96,7	87,0	77,3	67,7	58,0	48,3	38,7	29,0	19,3	9,7	0,0

	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11				
Skuldir II																
Höfuðstóll	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	50,8	46,5	42,3	38,1	33,8	29,6	25,4	21,2
Lántaka	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	55,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Höfuðstóll samtals	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	55,0	50,8	46,5	42,3	38,1	33,8	29,6	25,4	21,2
veitur	4%	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	2,2	2,0	1,9	1,7	1,5	1,4	1,2	1,0	0,8
afborgun	ár	15	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	4,2	4,2	4,2	4,2	4,2	4,2	4,2	4,2	4,2
Höfuðstóll í lok árs		0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	50,8	46,5	42,3	38,1	33,8	29,6	25,4	21,2	16,9

	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
Veita																
Bóklaert verð	270	270	270	270	269	269	269	269	335	332	329	327	324	322	319	317
Fjárfesting	11	11	11	11	11	11	11	80	11	11	11	11	11	11	11	11
Afskrift	4%	11	11	11	11	11	11	14	14	14	14	14	13	13	13	13
BF árslok	270	270	269	269	269	269	269	335	332	329	327	324	322	319	317	315

Goal Seek á þjónustugjöld
Ef vatnsveitan vill halda eftir sem nemur
2 x afskrift er það forsendan í Goal Seek

Miðað við 5 árin 86,4

Goal Seek ? X

Set cell: \$K\$33

To value: 22

By changing cell: \$G\$9

OK Cancel

Miðað við 15 árin 85,7

Goal Seek ? X

Set cell: \$J\$33

To value: 26

By changing cell: \$G\$9

OK Cancel

Stærri fjárfesting á ári 7
Lánsfjármögnun

Samspil 5 ára áætlunar og 15 ára
2 x Afskrift viðmið